

Konkordát podrobně vymezoval podíl katolické církve na státní moci a upevňoval vliv církve na školskou sféru. Elementární školství a část školství středního spadal výhradně do rukou církve. Biskup dohlížel na výuku náboženství, měl právo jmenovat učitele náboženství, navrhoval školní inspektory z řad kléru. „Veškeré vyučování katolické mládeže bude ve všech jak veřejných tak neveřejných školách přiměřeno

učení katolického náboženství. Biskupové však budou mocí svého vlastního pastýřského úřadu řídit náboženskou výchovu mládeže ve všech veřejných i neveřejných učilištích a pečlivě nad tím dozírat, aby při žádném učebním předmětu nevyskytlo se nic, co by bylo na závalu katolické víře a mravní čistotě.⁹⁴ Učitelé byli podrobni přísnému církevnímu dohledu. „Všichni učitelé obecných škol pro katolíky určených budou podléhati církevnímu dozoru. Jeho Veličenstvo bude jmenovati školní inspektory z mužů navržených biskupem. V případě, že není dostatečně postaráno ve jmenovaných školách o vyučování náboženství, může biskup ustanoviti duchovního, aby přednášel žákům katechismus. Víra a mravnost toho, kdo má býti ustanoven učitelem, musí býti bez poskvrny. Kdo se jde s pravé cesty, bude svého místa zbaven.“⁹⁵ Konkordát vstoupil v platnost dne 13. listopadu 1855 a byl závazný pro celou říši včetně Uher. Reakcí evangelických církví na konkordát bylo zmnožení počtu jejich církevních škol.⁹⁶

Obr. 32: Dekret vydaný biskupskou konzistoří v Hradci Králové Františku Hladkému, jímž je tento učitel ustanoven na filiální školu ve Veselém Ždaru u Havlíčkova Brodu

• • •

Důležitost farních hospodyní

„Tehdáž bezprostředním představeným učitelovým byl farář. Poměr ten utužen roku 1855 konkordátem. Dle toho školství obecní podřízeno zcela biskupům, kteří vykonávali k němu dozor skrze vikáře a faráře. Vyučování na vědeckém základě bylo konkordátem vůbec vyloučeno z obecné školy a přestávalo v reáliích na obsahu čítanek. Spokojenost lidí ve škole působících i žijících podmíněna byla tím, jakého měla faráře. Někteří faráři byli skutečně lidé dobří i osvícení, aby je do zlata zaobalil, jiných pánů farářů spravedlnost nebyla hojnější starozákonníků a fariseů. Mnohý farář měl ty samé vady jako praobcejný člověk, posvěcením se na něm pranic ve prospěch